

Fråga om en kvinnlig polisaspirant utsatts för föreningsrättskränkning och könsdiskriminering i samband med en säkerhetsprövning.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2023-09-06
StockholmDom nr 47/23
Mål nr A 100/22**KÄRANDE**

OFRs förbundsområde Poliser genom Polisförbundet, Box 5583,
114 85 Stockholm
Ombud: förbundsjuristen Henric Ask, LO-TCO Rättsskydd AB, Box 1155,
111 81 Stockholm

SVARANDE

Staten genom Arbetsgivarverket, Mäster Samuelsgatan 60,
111 21 Stockholm
Ombud: arbetsrättsjuristerna Lars Åström och Jennie Ramic,
Arbetsgivarverket, samma adress

SAKEN

föreningsrättskränkning m.m.

Bakgrund

Mellan staten och OFRs förbundsområde Poliser (OFR/P) gäller kollektivavtal. Polisförbundet (förbundet) är medlem i OFR/P. OFR/P och förbundet är sinsemellan ense om att förbundet ska företräda OFR/P i målet.

F.B är medlem i förbundet och därmed medlem även i OFR/P. Under perioden januari–maj 2021 studerade hon sista terminen på polisutbildningen och var anställd hos Polismyndigheten som polisaspirant.

Polisaspirantanställningen är en tidsbegränsad anställning under utbildningsperioden. Efter avklarad utbildning övergår anställningen till en tillsvidareanställning som polisassistent.

Polisstuderande ska vara placerade i säkerhetsklass (säkerhetsklass 3). Den som antagits till polisutbildningen får därför i början av utbildningen delta i en säkerhetsprövningsintervju. I slutet av utbildningen genomförs en ny säkerhetsprövningsintervju. Syftet med en säkerhetsprövningsintervju är att bedöma en persons lojalitet, pålitlighet och eventuella sårbarheter.

I januari 2021 genomförde Polismyndigheten en säkerhetsprövningsintervju med F.B. Hon kallades därefter till en kompletterande säkerhetsprövningsintervju (i fortsättningen benämnd säkerhetsprövningsintervjun), som hölls den 13 april 2021.

Vid säkerhetsprövningsintervjun deltog två personer från Polismyndighetens säkerhetsavdelning i Stockholm och F.B.

Den 3 maj 2021 beslutade Polismyndigheten att skilja F.B. från polisutbildningen med anledning av att säkerhetsavdelningen, efter genomförd säkerhetsprövning, bedömt att hon inte kunde godkännas för arbete i säkerhetsklassad anställning. Säkerhetsprövningsintervjuerna låg till grund för beslutet.

Om F.B. efter säkerhetsprövningen hade blivit godkänd för arbete i säkerhetsklassad anställning, skulle hon ha påbörjat en anställning som polisassistent den 21 juni 2021.

Den 27 september 2021 omprövades beslutet. Polismyndigheten ansåg då att det inte längre fanns tillräckliga skäl för att F.B. inte skulle kunna inneha en säkerhetsklassad anställning.

F.B. är sedan december 2021 anställd som polisassistent hos Polismyndigheten.

Parterna är oense om staten har kränkt F.B:s föreningsrätt genom att Polismyndigheten vid två tillfällen nekade henne att ha med sig en facklig förtroendeman till en säkerhetsprövningsintervju och därmed gjort intrång i förbundets verksamhet. Parterna är vidare oense om Polismyndigheten vid säkerhetsprövningsintervjun, samt vid efterföljande beslut att inte godkänna henne för arbete i säkerhetsklassad anställning, har utsatt F.B. för könsdiskriminering.

Yrkanden och inställning

OFR/P har yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta staten att till F.B. betala

- a) 150 000 kr i allmänt skadestånd för brott mot 8 § medbestämmandelagen, och
- b) 150 000 kr i diskrimineringsersättning.

OFR/P har vidare yrkat att Arbetsdomstolen ska förplikta staten att till förbundet betala 150 000 kr i allmänt skadestånd för brott mot 8 § medbestämmandelagen.

OFR/P har yrkat ränta enligt 6 § räntelagen på samtliga belopp från dag för delgivning av stämning (den 1 augusti 2022) till dess betalning sker.

Staten har bestritt talan. Om OFR/P:s talan i någon del vinner bifall, har staten yrkat att skadeståndet ska jämkas till noll eller till det belopp som domstolen finner skäligt. Ränteryrkandena har vitsordats som skäliga i och för sig.

OFR/P har bestritt jämkningsyrkandet.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

OFR/P

Sammanfattning av grunderna för talan

Föreningsrättskränkning

Staten har vidtagit åtgärder i syfte att förmå F.B. att inte utnyttja sin föreningsrätt.

Åtgärderna har bestått i att Polismyndighetens företrädare vid två olika tillfällen sagt till F.B. att hon inte fick ha med sig en facklig företrädare vid säkerhetsprövningsintervjun. Polismyndigheten har därigenom förmått F.B. att inte utnyttja sin föreningsrätt och gjort intrång i förbundets verksamhet. Staten är därmed skyldig att betala allmänt skadestånd till såväl F.B. som till förbundet för brott mot 8 § medbestämmandelagen.

Könsdiskriminering

Staten har utsatt F.B. för könsdiskriminering. Polismyndighetens företrädare har under säkerhetsprövningsintervjun ställt frågor och fällt kommentarer till F.B., vilka var relaterade till hennes könstillhörighet och orsakade henne obehag. Staten har vidare skilt henne från polisutbildningen till följd av säkerhetsprövningsintervjun och därigenom förhindrat henne att ta anställning som polisassistent. OFR/P har därmed lagt fram omständigheter som ger anledning att anta att F.B. blivit utsatt för könsdiskriminering. Staten har inte styrkt att missgynnandena helt saknat samband med hennes könstillhörighet. Staten har behandlat F.B. sämre än vad staten skulle ha behandlat en man i en jämförbar situation.

Staten har därmed gjort sig skyldig till könsdiskriminering enligt 2 kap. 1 § punkterna 1 och 2 samt 1 kap. 4 § punkten 1 diskrimineringslagen och ska därför betala F.B. diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § samma lag.

Föreningsrättskränkning

Vid ett telefonsamtal med en utredare vid Polismyndighetens säkerhetsavdelning kallades F.B. till en säkerhetsprövningsintervju. Utredaren uppgav under telefonsamtalet att hon inte fick ha någon med sig vid säkerhetsprövningsintervjun inte ens en facklig förtroendeman. F.B. hade därför, trots att hon hade uttryckt önskemål därom, inte med sig någon facklig förtroendeman vid säkerhetsprövningsintervjun.

Under säkerhetsprövningsintervjun frågade utredarna F.B. hur hon tyckte att samtalet gick. Hon uppgav att det hade känts bättre, om hon hade fått ha med sig en facklig förtroendeman. Utredarna uppgav då att förhörspersonerna vid en säkerhetsprövningsintervju, i detta fall F.B., ska vara ensamma och att de inte får ha med någon överhuvudtaget – oavsett om det rör sig om en facklig förtroendeman eller någon annan person.

Genom att Polismyndigheten vid två tillfällen nekade F.B. att ha med en facklig förtroendeman till säkerhetsprövningsintervjun, nämligen vid telefonsamtalet inför intervjun och vid själva intervjun, vidtog Polismyndigheten åtgärder som förmådde F.B. att inte utnyttja sin föreningsrätt.

Föreningsrätten är skyddad i såväl internationella dokument, såsom en ILO-konvention och Europakonventionen, som svensk grundlag. Inskränkningar av denna rätt kan endast göras i enlighet med dessa dokument och genom lag. Reglerna om sekretess i 15 kap. 2 § och 18 kap. 2 § andra punkten 2 offentlighets- och sekretesslagen hindrar inte att den säkerhetsprövade tar med sig en facklig förtroendeman, som vid Polismyndigheten dessutom har en egen säkerhetsklassning, till säkerhetsprövningsintervjun. Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetsskydd, Personalsäkerhet, juni 2019 (Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetsskydd) eller Polismyndighetens rutiner utgör inte ett sådant lagstöd som kan motivera inskränkningar av föreningsrätten. I Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetsskydd finns inte något förbud mot att ha med sig en facklig förtroendeman till en säkerhetsprövningsintervju.

Staten har därmed kränkt F.B:s föreningsrätt och gjort intrång i förbundets verksamhet och är därmed skadeståndsskyldig mot både F.B. och förbundet.

Könsdiskriminering

Under mars 2020, dvs. under tiden då F.B. utbildades till polis, utsattes hon för en våldtäkt. Händelsen inträffade utomhus en sen natt på campusområdet i Växjö. Under säkerhetsprövningsintervjun fick hon frågor om denna traumatiska händelse och ombads att i detalj redogöra för händelseförloppet. Hon fick frågor om hon hade varit berusad vid tillfället, vilket hon inte hade varit. Företrädarna för Polismyndigheten, utredarna, ifrågasatte även lämpligheten av att hon som ensam kvinna rörde sig utomhus sent på natten. Genom sina frågor skuldbelade utredarna F.B. för att hon blivit våldtagen. Vidare hade de synpunkter på att hon som kvinnlig polis skulle kunna arbeta opartiskt med liknande brott.

Det är oklart vilken relevans frågorna om den överfallsvåldtäkt F.B. utsatts för hade för säkerhetsprövningen. Motsvarande frågor skulle inte ha ställts till en man som blivit utsatt för ett allvarligt våldsbrott.

Under säkerhetsprövningsintervjun fick F.B. frågor om sina alkoholvanor. I samband med dessa frågor anspelade utredarna på hennes kroppsbyggnad och ifrågasatte att en "så liten tjej kunde dricka så många öl". Motsvarande kommentar hade inte lämnats till en man om hans alkoholkonsumtion.

F.B. utfrågades även om sin klädsel på bilder i sociala medier. Det var frågor om vad hon hade på sig och om hon var lättklädd. Motsvarande frågor om klädsel skulle inte ha ställts till en man vid utredning av hans agerande på sociala medier.

Vidare ställde utredarna frågor om F.B. avsåg och planerade att bli gravid, utan att förklara anledningen till dessa frågor.

Staten

Sammanfattning av grunderna för bestridandet

Föreningsrättskränkning

Staten har inte vidtagit någon åtgärd mot F.B. i syfte att hindra henne från att utnyttja sin föreningsrätt. Polismyndigheten nekade inte F.B. att ha med sig en facklig förtroendeman vid säkerhetsprövningsintervjun.

Om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att F.B. nekades att ha med sig en facklig förtroendeman till säkerhetsprövningsintervjun, vidtogs inte åtgärderna – om dessa är att se som åtgärder i 8 § medbestämmandelagens mening – i syfte att förmå henne att inte utnyttja sin föreningsrätt. Att ingen utomstående får delta vid säkerhetsprövningsintervjuer grundas i överväganden om vad som är lämpligt från säkerhetsskyddssynpunkt.

Staten har således inte utsatt F.B. för föreningsrättskränkning och är därmed inte skyldig att betala allmänt skadestånd till vare sig henne eller förbundet för att ha brutit mot 8 § medbestämmandelagen.

Könsdiskriminering

Det stämmer inte att Polismyndighetens utredare ställt alla de frågor och fällt de kommentarer som OFR/P gjort gällande. De frågor som ställdes vid säkerhetsprövningsintervjun skulle i en motsvarande situation även ha ställts till en man och saknar därför samband med F.B:s könstillhörighet. Staten har därmed inte utsatt F.B. för könsdiskriminering och är därför inte skyldig att betala diskrimineringsersättning enligt 5 kap. 1 § diskrimineringslagen till henne.

Ingen föreningsrättskränkning

Det är inte riktigt att F.B. krävde att få ha med sig en facklig förtroendeman till säkerhetsprövningsintervjun. I samband med att F.B. kallades till säkerhetsprövningsintervjun via telefon, kan hon ha frågat om hon fick ha med sig en facklig förtroendeman. Utredaren kan i så fall ha svarat att varken fackliga förtroendeman eller andra utomstående får delta vid säkerhetsprövningsintervjuer. F.B. framställde dock inte något krav på eller önskemål om att få ha med sig en facklig förtroendeman. Utredaren uppfattade inte heller att F.B. skulle ha varit missnöjd med, eller annars ifrågasatt, detta besked och därmed inte heller att hon ville ha med sig en facklig förtroendeman vid säkerhetsprövningsintervjun. Staten vidtog således inte någon åtgärd i syfte att kränka F.B:s föreningsrätt.

Det stämmer inte att F.B. under säkerhetsprövningsintervjun tog upp frågan om det var tillåtet att ha med sig en facklig förtroendeman.

Även om Arbetsdomstolen skulle komma fram till att Polismyndigheten nekade F.B. att ha med sig en facklig företrädare, och detta är att anse som

åtgärder i 8 § medbestämmandelagens mening gentemot F.B., var syftet med dessa att säkerhetsprövningsintervjun skulle genomföras på ett ändamålsenligt sätt och i enlighet med lag. Syftet var således inte att kränka F.B:s föreningsrätt.

Polismyndighetens säkerhetsprövningsintervjuer hanteras i enlighet med myndighetens rutiner för genomförande av Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetsskydd. Enligt dessa rutiner får ingen utomstående, innefattande t.ex. fackliga förtroendemän, juridiska ombud och anhöriga, delta vid säkerhetsprövningsintervjun. Så har heller aldrig skett. Om den intervjuade skulle ha med sig en utomstående, riskerar hans eller hennes insatser att medföra att samtalet avbryts eller att den intervjuade får rådet att inte svara på några av frågorna. Därigenom skulle syftet med säkerhetsprövningsintervjun, dvs. att utreda om det finns några säkerhetsrisker, riskeras.

Vid Polismyndighetens säkerhetsprövningsintervjuer ställs frågor av privat natur. Frågorna kan uppfattas som väl ingående och personliga men är nödvändiga. Säkerhetsprövningsintervjun är inget förhör utan ett samtal.

De uppgifter som behandlas vid en säkerhetsprövningsintervju kan komma att omfattas av flera sekretessbestämmelser i offentlighets- och sekretesslagen. Detta är till skydd för såväl den enskildes personliga integritet som Sveriges säkerhet. Relevanta bestämmelser är 15 kap. 2 § och 18 kap. 1 § andra stycket 2 och 35 kap. 1 § första stycket 3 offentlighets- och sekretesslagen.

Uppgifter, som i huvudsak behandlas vid en säkerhetsprövningsintervju, kan också komma att utgöra säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter enligt säkerhetsskyddslagstiftningen. Endast den som är behörig får ta del av säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. I de flesta fall saknas möjlighet att på förhand förutse vilka uppgifter som kan komma att lämnas och om dessa ska bedömas omfattas av sekretess eller om de utgör säkerhetsskyddsklassificerade uppgifter. Om en facklig förtroendeman skulle tillåtas att sitta med vid säkerhetsprövningsintervjuer, skulle denna över tid ta del av uppgifter om personers sårbarheter i säkerhetshänseende, vilket är olämpligt ur ett kartläggningssperspektiv.

Att tillåta bisittare vid säkerhetsprövningsintervjuer skulle innebära en inte obetydlig risk för att det uppfattas som att arbetsgivaren signalerar att säkerhetsprövningsintervjun utgör en situation där parterna har motstridiga intressen samt att den intervjuade personen är i behov av ett ombud för att tillvarata sin rätt. En viktig del av säkerhetsprövningen är att arbetsgivaren ska kunna upptäcka sårbarheter hos den intervjuade och tillsammans med honom eller henne planera lämpliga åtgärder för att omhänderta och reducera sådana sårbarheter. En stor del av ansvaret för att se till att underlaget är tillräckligt och relevant, åligger den som säkerhetsprövas. Det är av vikt att båda parter gemensamt strävar efter att säkerställa att den säkerhetskänsliga verksamheten har ett fullgott säkerhetsskydd och att eventuella sårbarheter hos den säkerhetsprövade kommer arbetsgivaren till kännedom för att

därefter kunna omhändertas. Att tillåta bisittare skulle riskera att motverka syftet med säkerhetsprövningsintervjun och leda till att relevant information inte delas.

Om det är att se som en föreningsrättskränkning, att en facklig förtroendeman inte får sitta med vid en säkerhetsprövningsintervju, måste Polismyndigheten ändra sin praxis och tillåta fackliga förtroendemän att delta vid säkerhetsprövningsintervjuer. Följden blir att säkerhetsprövningsintervjuerna blir sämre och att säkerhetsskyddet urholkas.

Ingen könsdiskriminering

Vid en säkerhetsprövningsintervju berörs bl.a. frågor om utbildning, tidigare arbetslivserfarenhet, fritid, eventuell brottslighet bland vänner och familj samt den intervjuades ekonomi och alkoholvanor. Det är viktigt att eventuella oklarheter reds ut vid säkerhetsprövningsintervjun. De frågor som ställs kan därför av den intervjuade upplevas som inkräktande på den personliga integriteten.

Det stämmer inte att utredarna vid Polismyndighetens säkerhetsavdelning ifrågasatte lämpligheten, att som ensam kvinna röra sig utomhus sent på natten, eller att de på annat sätt skuldbelade F.B. för att hon hade blivit våldtagen. De framförde inte heller synpunkter på om hon som kvinnlig polis skulle kunna arbeta opartiskt med sexualbrott. De ställde inte heller frågor om hon planerade att bli gravid. Att ställa sådana frågor strider mot Polismyndighetens värdegrund.

Det är däremot riktigt att utredarna ställde frågor om den våldtäkt som F.B. hade utsatts för, om hennes alkoholvanor och användande av sociala medier. Frågor om utsatthet för grova våldsbrott, beteende i sociala medier och alkoholkonsumtion ställs till alla som intervjuas oberoende av kön. De frågor som ställdes vid intervjun hade därmed inte samband med F.B:s könstillhörighet.

Beslutet att skilja F.B. från polisutbildningen grundades i att hon efter säkerhetsprövning inte godkändes för arbete i säkerhetsklassad anställning. Skälen till detta var hänförliga till hennes alkoholvanor och bristande insikt om dessa.

Den 27 september 2021 omprövade Polismyndigheten beslutet att skilja F.B. från polisutbildningen. Polismyndigheten ansåg då att det inte förelåg tillräckliga skäl för att F.B. inte skulle kunna inneha en säkerhetsklassad funktion vid Polismyndigheten.

Utredningen

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på OFR/P:s begäran hållits förhör under sanningsförsäkran med F.B. På statens begäran har

hållits vittnesförhör med polisförhandlaren E.P., polisinspektören E.E. och polisintendenten L.E. OFR/P har även åberopat skriftlig bevisning.

Domskäl

Tvisten

Tvisten rör om F.B. utsattes för föreningsrättskränkning inför och vid en säkerhetsprövningsintervju och om hon utsattes för könsdiskriminering.

Parterna är oense om staten nekat F.B. att ha med sig en facklig förtroendemän under säkerhetsprövningsintervjun och, om Arbetsdomstolen skulle anse att så varit fallet, om ett sådant nekande utgjort en föreningsrättskränkning.

Parterna är vidare oense om staten har utsatt F.B. för könsdiskriminering genom Polismyndighetens frågor och kommentarer vid säkerhetsprövningsintervjun samt vid det efterföljande beslutet att inte godkänna henne för arbete i säkerhetsklassad befattning.

Föreningsrättskränkning

Rättsliga utgångspunkter

Enligt 2 kap. 1 § 5 regeringsformen är varje medborgare gentemot det allmänna tillförsäkrad föreningsfrihet, vilket anges innebära en frihet att sammansluta sig med andra för allmänna eller enskilda syften. I föreningsfriheten ligger friheten att verka gemensamt inom ramen för en sammanslutning (prop. 1975/76:209 s. 144, se också SOU 1975:75 s. 194). Den grundlagsfästa föreningsfriheten får – på närmare angivna grunder – begränsas genom lag. Att den grundlagsfästa föreningsfriheten gäller gentemot ”det allmänna” innebär att dessa rättigheter kan göras gällande även mot staten i egenskap av arbetsgivare (se t.ex. AD 1995 nr 122). Föreningsfriheten skyddas även av Europakonventionen för de mänskliga rättigheterna och ILO-konventionerna nummer 87 och 98.

Grundlagsregleringen och internationella instrument om föreningsfrihet ger inte arbetstagare en rätt att mot sin arbetsgivares vilja ha med sig representanter för de olika föreningar han eller hon kan vara medlem i till ett samtal som arbetsgivaren beordrat och som hålls i arbetsgivarens lokaler. Det gäller även när staten, genom en anställningsmyndighet, är arbetsgivare.

OFR/P grundar sin skadeståndstalan för F.B. och förbundet på 8 § medbestämmandelagen, som handlar om kränkning av arbetstagares och arbetsgivares föreningsrätt enligt 7 § samma lag, inte på regeringsformen, Europakonventionen eller någon ILO-konvention.

Enligt 7 § medbestämmandelagen avses med föreningsrätt en rätt för arbetsgivare och arbetstagare att tillhöra arbetsgivar- eller arbetstagarorganisation,

att utnyttja medlemskapet och att verka för organisationen eller för att sådan organisation bildas.

Enligt 8 § medbestämmandelagen föreligger en föreningsrättskränkning bl.a. om en arbetsgivare vidtar en åtgärd mot en arbetstagare i syfte att förmå denne att inte utnyttja sin föreningsrätt. Enligt bestämmelsens andra stycke är – såvitt här är av intresse – en arbetstagarorganisation inte skyldig att tåla sådan kränkning av föreningsrätten som innebär intrång i dess verksamhet.

Åtgärden ska vara en konkret och avgränsad aktivitet av mer direkt slag än att endast uttrycka en åsikt (se t.ex. AD 2016 nr 54 och däri angivna rättsfall). Det framgår av Arbetsdomstolens praxis att sådana åtgärder kan vara av mycket varierande slag. Det kan exempelvis röra sig om uppsägning eller avskedande av en arbetstagare. Även hot om uppsägning eller fråntagande av arbetsuppgifter kan utgöra sådana åtgärder (se t.ex. AD 2000 nr 74 och AD 2005 nr 68).

Åtgärden måste dessutom syfta till att förmå någon att inte utnyttja sin föreningsrätt eller att ingripa mot någon för att han eller hon har utnyttjat denna rätt (AD 2009 nr 51 och AD 2010 nr 82). För att det ska vara fråga om en föreningsrättskränkning krävs således att den som vidtagit åtgärden haft ett föreningsrättskränkande syfte.

Det ankommer på den part som påstår föreningsrättskränkning att visa sannolika skäl för att syftet med en viss åtgärd är sådant att en kränkning av föreningsrätten förekommit. Om parten gör detta, är det därefter motpartens sak att styrka att denne haft skälig anledning till sin åtgärd oberoende av föreningsrättsfrågan (se AD 2010 nr 82 med där gjorda hänvisningar).

Åtgärd enligt 8 § medbestämmandelagen

Parterna är oense om Polismyndigheten vidtog någon åtgärd i den mening som avses i 8 § medbestämmandelagen mot F.B. vid ett telefonsamtal inför och under säkerhetsprövningsintervjun. De åtgärder som förbundet påstår att Polismyndigheten vidtog – att neka F.B. att ha med sig en facklig förtroendemän vid säkerhetsintervjun – är enligt Arbetsdomstolens mening i och för sig sådana att de skulle vara att anse som åtgärder mot F.B. i den mening som avses i 8 § medbestämmandelagen.

F.B. har uppgett att Polismyndighetens företrädare vid telefonsamtalet och under intervjun framhöll att inte någon utomstående fick delta vid intervjun. Enligt staten är det Polismyndighetens uppfattning att ingen bisittare – inte heller en facklig förtroendemän – får delta i säkerhetsprövningsintervjuer, och att så var fallet även för F.B:s säkerhetsprövningsintervju. Dessa uppgifter har bekräftats av E.P., E.E. och L.E., som redogjort för skälen till att utomstående inte tilläts var med på intervjuerna.

Arbetsdomstolen finner mot bakgrund av dessa uppgifter inte anledning att ifrågasätta F.B:s uppgift om att hon nekades att ha med sig ett fackligt ombud. Det är därmed visat att de påstådda åtgärderna vidtogs.

Föreningsrättskränkande syfte

För att det ska vara fråga om en föreningsrättskränkning krävs vidare att åtgärderna vidtagits i syfte att förmå F.B. att inte utnyttja sin föreningsrätt. Arbetsdomstolen prövar först om förbundet visat sannolika skäl för att det varit fråga om en föreningsrättskränkning, dvs. om åtgärderna vidtagits i föreningsrättskränkande syfte.

Det är ostridigt att Polismyndighetens uppfattning var att ingen bisittare – inte heller en facklig förtroendeman – fick delta i säkerhetsprövningsintervjuer, inte heller i F.B:s säkerhetsprövningsintervju.

Staten har bl.a. hänvisat till Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetsskydd samt till Polismyndighetens rutiner. Det har dock inte framkommit att Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetsskydd uttryckligen behandlar bisittare vid säkerhetsprövningsintervjuer eller att det på annat sätt framgår att detta skulle vara otillåtet.

F.B. har uppgett att Polismyndighetens företrädare vid telefonsamtalet och i själva intervjun framhöll att inte någon utomstående fick delta i säkerhetsprövningsintervjun.

Polisförhandlaren E.P. har i denna del uppgett bl.a. följande. Det är viktigt att skapa förtroende och en miljö där intervjupersonen känner sig trygg. Det ska inte finnas någon grund för att personen blir påverkad av någon annan. Vid säkerhetsprövningsintervjuer använder utredarna en intervjumall med frågor, som är framtagen av säkerhetspolisen. De kan ställa frågor utanför mallen men vissa frågor är de förhindrade att ställa såsom frågor om kön eller religiös tillhörighet. En säkerhetsprövningsintervju rör inte arbetsrätt och fackligt arbete. Den intervjuades fackliga företrädare brukar inte närvara vid säkerhetsprövningsintervjuer. Det har ansetts att den fackliga organisationen inte ska ha tillgång till dessa intervjuer. För att det skulle kännas bättre för F.B. vid känsliga frågor bad han en kvinnlig polis, E.E., att delta i säkerhetsprövningsintervjun med F.B.

Polisinspektören E.E. har uppgett att hon arbetat med säkerhetsprövningsintervjuer sedan 2019 och att utomstående personer inte brukar vara med, eftersom det inte finns något för dem att bevaka.

Polisintendenten L.E. har uppgett bl.a. följande. Hon arbetar med att ta fram rutiner och optimera processer rörande säkerhetsskydd. Säkerhetspolisens vägledning innebär ett försök att tydliggöra och förenkla lagstiftningen om säkerhetsskydd. Säkerhetsprövningsintervjun är det mest centrala momentet i grundutredning vid säkerhetsprövning. Vid intervjun använder sig Polismyndigheten av ett standardiserat, omfattande metodstöd för att få så god helhetsbild som möjligt av den person som ska prövas. Det genomförs även

utbildningar i säkerhetsskydd, t.ex. säkerhetsprövningsintervjuer. Metodstödet innehåller intervjumall. Av 2 kap. 2 § säkerhetsskyddsförordningen följer att endast den som är behörig kan få del av säkerhetsskyddsklassificerad uppgifter eller tillgång till säkerhetskänslig verksamhet. Av den bestämmelsen följer att utomstående inte ska vara med vid säkerhetsprövningsintervju. Det är inte lämpligt och i vissa fall lagstridigt. Vid intervjuerna framkommer hemligheter. Erfarenheten är att ju färre som deltar vid intervjuerna, desto lättare är det få en helhetsbild av den person som intervjuas. Om intervjuerna inte kan få en helhetsbild av personen, kan de inte heller föreslå att godkänna personen.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Det är, som nämnts, ostridigt att Polismyndighetens uppfattning var att ingen bisittare – inte heller en facklig förtroendeman – fick delta vid säkerhetsprövningsintervjun. Av E.P., E.E:s och L.E:s uppgifter framgår också att Polismyndigheten inte medger att utomstående närvarar vid säkerhetsprövningsintervjuer. Även av F.B:s uppgifter om telefonsamtalet och själva intervjun framgår att Polismyndighetens företrädare ska ha framhållit att inte någon utomstående fick delta. Arbetsdomstolen anser därmed utrett att Polismyndigheten under alla omständigheter skulle ha nekat F.B. att ha med sig en stödperson vid säkerhetsprövningsintervjun, oavsett om det skulle rör sig om en facklig förtroendeman eller en annan person.

Enligt Arbetsdomstolens mening framstår det som att bakgrunden till att Polismyndigheten inte skulle ha tillåtit någon utomstående att närvara var att myndigheten ansåg att säkerhetsprövningen skulle följa rutiner, regler och föreskrifter för att få en så bra kvalitet som möjligt. Beskeden om att F.B. inte fick ha med sig en facklig förtroendeman motiverades med Polismyndighetens rutiner och syn på hur säkerhetsprövningar bäst genomfördes snarare än med ett föreningsrättskränkande syfte. Förbundet har således inte gjort sannolikt att Polismyndigheten skulle ha vidtagit någon åtgärd i syfte att förmå F.B. att inte utnyttja sin föreningsrätt.

Slutsats

Arbetsdomstolens slutsats är därmed att beskeden att F.B. inte fick ha med sig en facklig förtroendeman inte kränkte hennes föreningsrätt och därmed inte heller innebar ett intrång i förbundets verksamhet. OFR/P:s talan om skadestånd till F.B. och förbundet för föreningsrättskränkning ska därför avslås.

Könsdiskriminering

Rättsliga utgångspunkter

I 2 kap. 1 § första stycket 1 och 2 diskrimineringslagen uppställs ett förbud mot att en arbetsgivare diskriminerar den som är arbetstagare. Definitionen av begreppet diskriminering återfinns i 1 kap. 4 § samma lag. Enligt denna bestämmelse är det fråga om direkt diskriminering när någon missgynnas

genom att behandlas sämre än någon annan behandlas, har behandlats eller skulle ha behandlats i en jämförbar situation, om missgynnandet har samband med bl.a. kön. I förarbetena framhålls att den aktuella diskrimineringsgrunden inte behöver vara det enda eller det avgörande skälet, utan det räcker med att någon av diskrimineringsgrunderna är en av flera orsaker till ett visst agerande (prop. 2007/08:95 s. 489).

Såvitt avser prövningen av om diskriminering har ägt rum finns en särskild bevisbörderegeln i 6 kap. 3 § diskrimineringslagen. Enligt denna regel åligger det den som anser sig ha blivit diskriminerad att visa omständigheter som ger anledning att anta att diskriminering har förekommit. I sådant fall går bevisbördan över på svaranden, som för att undgå ansvar måste visa att diskriminering inte har förekommit.

En första förutsättning för att det ska vara fråga om diskriminering i strid med diskrimineringslagen är att det varit fråga om ett missgynnande. Omständigheten, att F.B. inte godkändes för arbete i säkerhetsklassad befattning och därigenom skildes från polisutbildningen, vilket i sin tur ledde till att hon inte fick påbörja arbetet som polisassistent, innebär att hon drabbades av en sådan negativ effekt som avses med missgynnande enligt diskrimineringslagen. Att F.B. orsakades obehag är också något som i och för sig skulle kunna utgöra ett missgynnande i lagens mening.

OFR/P har gjort gällande att staten utsatte F.B. för könsdiskriminering dels genom frågor och kommentarer under säkerhetsprövningsintervjun, som var relaterade till F.B:s könstillhörighet och som orsakade henne obehag, dels genom att skilja henne från polisutbildningen till följd av samtalet och därigenom förhindra henne att ta anställning som polisassistent. Enligt OFR/P ställde Polismyndighetens företrädare frågor och fällde kommentarer till F.B. som inte skulle ha ställts eller uttalats till en man i en jämförbar situation.

Staten har bestritt att Polismyndigheten utsatte F.B. för könsdiskriminering. Enligt staten ställde inte utredarna alla de frågor och fällde inte alla de kommentarer som OFR/P gjort gällande och de frågor som ställdes och de kommentarer som fälldes hade inte samband med F.B:s könstillhörighet.

Syftet med en säkerhetsprövning är att klarlägga om en person kan antas vara lojal mot de intressen som skyddas i säkerhetsskyddslagen och i övrigt pålitlig från säkerhetssynpunkt. Vid säkerhetsprövningen ska sådana omständigheter beaktas som kan antas innebära sårbarheter i säkerhetshänsenande (3 kap. 2 § säkerhetsskyddslagen). Av Säkerhetspolisens vägledning i säkerhetsskydd framgår att flera frågor av integritetskänslig karaktär ska ställas vid en säkerhetsprövningsintervju, vilket bl.a. innefattar utredning av den säkerhetsprövades familjeförhållanden, alkoholvanor, digitala fotavtryck och eventuella brottsutsatthet. Säkerhetsprövningens karaktär innebär därmed att arbetsgivarens företrädare kan behöva ställa frågor som annars

skulle framstå som mycket främmande att utreda i ett anställningsförhållande. Det innebär dock inte att säkerhetsprövningen får göras i strid med diskrimineringslagen.

Frågan är därmed vad som är visat om vad som sades vid säkerhetsprövningsintervjun. För dessa omständigheter har OFR/P bevisbördan.

OFR/P har gjort gällande följande. Vid säkerhetsprövningsintervjun ombads F.B. att i detalj redogöra för händelseförloppet vid den överfallsvåldtäkt hon utsatts för. Hon fick frågor om hon var berusad vid tillfället och kommentarer avseende lämpligheten att hon som ensam kvinna rörde sig utomhus sent på natten. Polismyndigheten ifrågasatte om F.B. som kvinna skulle kunna arbeta opartiskt med liknande brott. Utredarna frågade F.B:s om vilken klädsel hon bar på bilder på sociala medier. Vid samtal om F.B:s alkoholkonsumtion anspelade utredarna på hennes kropps-konstitution. Avslutningsvis frågade utredarna om F.B. avsåg att bli gravid. Motsvarande frågor skulle inte ha ställts till en man i jämförbar situation.

F.B. har uppgett följande. E.P. frågade henne om hon inte själv ansåg att hon hade ett riskbeteende, när hon druckit alkohol och därefter som ensam kvinna gick ut på natten och blev utsatt för brott. Utredarna ifrågasatte även om hon skulle kunna arbeta opartiskt med våldtäktsbrott, eftersom hon själv var utsatt. Vid frågor om hennes alkoholkonsumtion uttalade E.P. att hon drack mycket för att vara en "liten tjej" och jämförde sedan alkoholkonsumtionen med hur det skulle vara för honom att dricka den mängd som hon uppgav att hon druckit. När de diskuterade hennes agerande på sociala medier frågade utredarna om hennes klädsel, genom att antingen ställa en fråga om hon hade "bikini" eller om hon var "lättklädd". Hon svarade att hon inte var lättklädd och ifrågasatte om en kille skulle ha fått samma fråga om han lade upp bilder på sig själv iklädd badbyxor. Utredarna frågade om hon ville ha barn. Hon ifrågasatte frågans relevans, men besvarade den därefter.

E.P. har uppgett följande. Han påstod inte att det skulle vara olämpligt att röra sig som kvinna ute sent på natten. En sådan fråga skulle också ha varit främmande för honom, eftersom det är nödvändigt att som kvinnlig polis kunna känna sig säker när man rör sig i osäkra miljöer. Han kan inte minnas att han ställde några frågor avseende om F.B. druckit alkohol vid tidpunkten för brottet, men har svårt se att han skulle kunna ha ställt en sådan fråga, eftersom det är helt irrelevant i sammanhanget. Han ifrågasatte inte att F.B. skulle kunna vara opartisk vid framtida arbete med våldtäktsbrott. I stället var det F.B. själv som tog upp frågan om hur hennes erfarenhet som brottsoffer påverkade hennes arbete. Det stämmer att han hänvisade till sin egen kroppshydda och uttalade att han skulle ha varit kraftigt berusad om han druckit lika mycket alkohol som F.B. uppgav att hon hade gjort vid tillfället. Han sade dock inte att hon var en "liten tjej". Han ställde inte några frågor om F.B:s klädsel på sociala medier och hade inte heller själv sett hennes profiler på sociala medier. Han ställde inte några frågor om F.B:s planer på

att skaffa barn. Han hörde inte att E.E. ställde någon av de frågor eller lämnat någon av de kommentarer som F.B. berättat om.

E.E. har uppgett följande. Hon känner inte igen att hon skulle ha ifrågasatt att F.B. var ute ensam sent på natten. Hon sade inte att F.B. inte skulle kunna arbeta opartiskt med våldtäktsbrott. Det stämmer att hon och E.P. ställde frågor om F.B:s alkoholkonsumtion, bl.a. eftersom F.B. hade råkat ut för olika händelser när hon var berusad – som t.ex. överfallsvåldtäkten. Hon minns inte om hon skulle ha frågat om F.B. uppträtt lättklädd på bilder på sociala medier. Hon ställde inte några frågor om F.B. planerade att bli gravid. Det stämmer att E.P. jämförde sig själv med F.B. vid samtal om hennes alkoholkonsumtion, vilket var en relevant jämförelse. Förutom detta så kan hon inte minnas att E.P. skulle ha ställt någon av de frågor eller fällt några av de kommentarer som F.B. berättat om.

Arbetsdomstolen gör följande bedömning.

Det är ostridigt att Polismyndighetens utredare vid säkerhetsprövningsintervjun ställde frågor om det allvarliga våldsbrott som F.B. hade utsatts för, om hennes användning av sociala medier och om hennes alkoholkonsumtion. Vad gäller de specifika frågor och kommentarer som yttrades vid samtal om dessa ämnen, går uppgifterna däremot isär.

Enligt Arbetsdomstolens mening saknas det anledning att ifrågasätta F.B:s uppgifter om att säkerhetsprövningsintervjun genomfördes på ett sätt som fick henne att känna sig mycket illa till mods. Fråga är dock om det är visat att utredarna ställde de frågor och fällde de kommentarer som OFR/P har gjort gällande.

Ord står mot ord gällande om Polismyndighetens utredare ifrågasatte att F.B. rört sig ute ensam sent på natten i samband med överfallsvåldtäkten, att F.B. skulle kunna arbeta opartiskt med våldtäktsbrott och ställt frågor om hon var berusad vid tillfället. Ord står också mot ord även om E.P. kallat F. för en ”liten tjej”, om utredarna ställde frågor om hennes klädsel på bilder sociala medier och om hon planerade att bli gravid.

F.B. har gett ett trovärdigt intryck och har tydligt beskrivit hur hon uppfattat intervjun. E.P. och E.E. har å sin sida lämnat samstämmiga uppgifter som inte överensstämmer med de som lämnats av F.B. Utredningen ger inte, enligt Arbetsdomstolens mening, stöd för att ge någon av dessa uppgifter företräde framför någon annan. OFR/P har därmed inte förmått styrka att Polismyndighetens utredare ställde ovanstående frågor eller fällde ovan nämnda kommentarer vid säkerhetsprövningsintervjun.

Det är däremot ostridigt att Polismyndighetens företrädare ställde frågor om det allvarliga brott som F.B. hade varit utsatt för och att E.P. jämförde sin egen kroppsstorlek med F.B:s vid samtal om hennes alkoholkonsumtion. Endast dessa omständigheter ger dock, enligt Arbetsdomstolens mening, inte anledning att anta att F.B. blivit utsatt för könsdiskriminering. Enligt

Arbetsdomstolen skulle motsvarande frågor och kommentarer kunnat framställas även gentemot en man.

Sammantaget finner Arbetsdomstolen att OFR/P inte har visat sådana omständigheter som ger anledning att anta att F.B. blev utsatt för könsdiskriminering.

OFR/P:s talan om diskrimineringsersättning ska således avslås.

Rättegångskostnader

OFR/P har förlorat målet och ska därför förpliktas att ersätta statens rättegångskostnad. Staten har yrkat ersättning med 212 500 kr, allt avseende ombudsarvode. Om beloppet råder inte tvist.

Domslut

1. Arbetsdomstolen avslår talan förd av OFRs förbundsområde Poliser.
2. Arbetsdomstolen förpliktar OFRs förbundsområde Poliser att till staten betala ersättning för dess rättegångskostnad med 212 500 kr, allt avseende ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för denna dom till dess betalning sker.

Ledamöter: Karin Renman, Peter Syrén, Berndt Molin, Johanna Torstensson och Lars Hallenberg. Enhälligt.

Rättssekreterare: Eira Arb Zackrisson